

NASTAVLJENO ČIŠĆENJE MLINICE I HIDROCENTRALE

Široki Brijeg, 19. siječnja 2012. (Vicepostulatura) – Iako je temperatura bila ispod ništice, nastavljeno je čišćenje franjevačke mlinice i hidrocentrale na rijeci Lištici u Širokom Brijegu. O prethodnim čišćenjima pisali smo više puta.

Čišćenje su uobičajeno proveli dragovoljci, članovi FSR-a i vjernici. Marljivo su radili, ali još nisu uspjeli do kraja završiti posao koji je ljetos započeo. Naime, kroz proteklo vrijeme nakupilo se puno smeća, a i priroda je nesmetano bujala. Zbog toga će posao biti nastavljen dok se sve ne privede u takvo stanje da poslije bude lagano dalje održavati.

Dragovoljce na čišćenju posjetili su fra Sretan Ćurčić, širokobriješki gvardijan, i fra Miljenko Stojić, vicepostulator postupka mučeništva »Fra Leo Petrović i 65 subrača«. Zahvalili su im na odzivu i na učinjenoj poslu.

Pripomenimo da su franjevačka mlinica (1868.) i hidrocentrala (1936.) značajni ne samo zbog svoje povijesne važnosti nego i kao spomen-mjesta na pobijene hercegovačke franjeve. Tu se tijekom opsade Širokog Brijega u veljači 1945. sklonilo devet franjevaca, zajedno s nekim đacima Franjevačke klasične gimnazije i skupinom vjernika. Nakon što su 8. veljače izišli i partizani ih zarobili, svi su bili spašeni osim franjevaca. Njih osam odveli su nekamo prema Splitu da bismo ovih godina jednoga, fra Melhiora Prlića, identificirali među pobijenima u masovnoj grobnici u Zagvozdu. Fra Mariofila Sivrića su, pak, ostavili da bi im pokazao kako radi hidrocentrala pa ga nakon toga najvjerojatnije ubili negdje na području Širokog Brijega. ✍

SUSTAVAN RAD NA PRIKUPLJANJU PODATAKA O ŽRTVAMA

Zagreb, 24. siječnja 2012. (Glas Koncila) – Izvanredno plenarno zasjedanje Hrvatske biskupske konferencije, pod predsjedanjem predsjednika HBK đakovačko-osječkog nadbiskupa Marina Srakića, održano je u ponedjeljak 23. siječnja u sjedištu Hrvatske biskupske konferencije u Zagrebu, priopćilo je Tajništvo HBK. Na zasjedanju je sudjelovao i apostolski nuncij u RH mons. Mario Roberto Cassari.

Izvršitelj o radu Komisije za hrvatski martirologij podnio je njezin predsjednik biskup Mile Bogović. Prema odluci HBK i BK BiH, ta komisija vodi brigu o žrtvama s područja Hrvatske i BiH. U svojem radu Komisija surađuje s državnim Uredom za pronalaznje, obilježavanje i održavanje grobišta žrtava komunističkih zločina nakon Drugoga svjetskog rata. Kao primjer kvalitetnog rada biskup Bogović istaknuo je djelovanje hercegovačkih franjevaca koji sustavno rade na prikupljanju podataka o mučenicima na svome području. U pripremi je znanstveni skup koji će doprinijeti otkrivanju i uprisutnjenju vjerničko-mu-

čeničkog elementa u stradanjima. Biskup Bogović je istaknuo da treba započeti s istraživanjima na terenu i odrediti u svakoj biskupiji odgovornu osobu.

Vlada Republike Hrvatske obavijestila je biskupe o novom sastavu Komisije za odnose s vjerskim zajednicama Vlade Republike Hrvatske. U Biskupsku komisiju HBK za odnose s državom, na čijem je čelu kardinal Josip Bozanić, uz postojeće članove izabrani su mons. Mate Uzinić i mons. Ivan Šaško.

Biskupi su se, kaže se u priopćenju, s čuđenjem osvrnuli na izjave ministra zdravlja Vlade Republike Hrvatske o početku ljudskoga života koje su u javnosti odjeknule kao nestručne, nehumane i ideološki motivirane.

Na zasjedanju je bilo govora i o funkcioniranju pojedinih tijela ureda i ustanova HBK te su određeni izaslanici koji će predstavljati HBK na pojedinim događanjima. Vijeće za obitelj HBK preimenovano je u Vijeće za život i obitelj. ✍

ZAPOČELI II. DANI POBIJENIH HERCEGOVAČKIH FRANJEVACA

Široki Brijeg, 5. veljače 2012. (Gojko Jelić/Vicepostulatura) – U subotu 4. veljače u samostanskoj crkvi na Širokom Brijegu u 18 sati započeli su II. dani pobijenih hercegovačkih franjevnaca. Sjećanje je to na ona vremena kad su komunisti tijekom Drugog svjetskog rata i poraća ubili 66 hercegovačkih franjevnaca. Budući da Hercegovačka franjevačka provincija drži da su nevino pobijeni, nastoji se skupiti građa i svjedočenja da ih Crkva jednoga dana proglašuje mučenicima, odnosno blaženima i svetima.

Zbog obilnog snijega, neuobičajenog za Hercegovinu, došlo je i do izmjena u objavljenom programu. Fra Zvezdan Linić, najavljen kao predvoditelj sv. misa zadušnica i propovjednik kroz prva tri dana, nije uspio doći na Široki Brijeg pa su zadaću na se preuzela braća iz samostana.

Svetu misu zadušnicu ovaj prvi dan predslavio je fra Miljenko Stojić, vicepostulator postup-

ka mučeništva »Fra Leo Petrović i 65 subrača«, u suslavlju s fra Vitomirom Musom i fra Tomislavom Jelićem. Unatoč vremenskim neprilikama na sv. misi se skupilo stotinjak vjernika. Ostali su je mogli pratiti preko valova Radiopostaje Široki Brijeg.

Na početku sv. mise fra Miljenko je naglasio: »Poteškoće su uobičajene u krhkom ljudskom biću. No, to ne znači da se trebamo predati. Kao što smo danas čistili putove ispred naših domova, tako sada očistimo putove u svome srcu. Neka oni budu prohodni, ne samo za nas, nego i za svakoga tko s nama dođe u doticaj.«

Radosnu vijest s ulomkom iz Evanđelja po Marku navijestio je fra Vitimir Musa. Znakovite su riječi: »Kad izađe, vidje silan svijet i sažali mu se jer bijahu kao ovce bez pastira pa ih stane poučavati u mnogočemu.« Znakoviti su bili i stihovi uvodne pjesme: *Spasitelju, dobri Isukrste, / ti si dobar Pastir stada svog, / ti nad njime lebdiš, bdiješ, paziš / da ga ništa ne zadesi zlog.* U njima se prepoznaju oni

tragični dani kada su komunisti pobili franjevce i Provinciju ostavili bez duhovnih pastira, ali Dobrog Pastira nisu mogli uništiti.

I molitva vjernika, koju je predmolio fra Tomislav Jelić, snažno je dirala u ovo danas i u one dane kada su ubijeni oni za koje smo večeras molili. Treba nam obiteljska molitva, zajedništvo, ljubav i razumijevanje. Mnoge je ovo nevrjeme vratilo u obitelj gdje su zajedno pratili sv. misu na radiju i zajedno molili. Moramo vidjeti i bližnjega u potrebi – baš ovih dana kada mnogima treba donijeti i hranu, i ogrjev, i lijek.

Poštujemo ljudski život. Oni za koje smo prikazali sv. misu zadušnicu dali su svoj život kao žrtvu za svoju vjeru i za svoj narod. Molili smo da ih Gospodin uvede u svoje kraljevstvo. Oni drugi koji su im ga oduzeli ne znaju što je čovjek ni što je Bog, ali su im njihove žrtve u ime Boga to oprostile.

Na kraju sv. mise fra Miljenko je pročitao ishod natječaja s temom pobijenih hercegovačkih franjevnaca za dječji uzrast. Prvu nagradu dobio je Petar Slišković za literarni rad, Anica i Marija Čužić dobile su drugu nagradu za videouradak te Anđela Spajić dobitnica je treće nagrade za literarni uradak. Radovi će se moći pogledati ovih dana na portalu pobijeni.info, a nagrade će im biti uručene 7. veljače.

Sve informacije o II. danima pobijenih hercegovačkih franjevnaca mogu se pratiti na portalu pobijeni.info, hrsvijet.net i na Radiopostaji Široki Brijeg (radiosirokibrijeg.com). Program redovno započinje u 18 sati, a na sam dan obljetnice u 16 sati. ✍

DRUGI DAN II. DANA POBIJENIH HERCEGOVAČKIH FRANJEVACA

Široki Brijeg, 6. veljače 2012. (Gojko Jelić/Vicepostulatura) – Svetu misu zadušnicu druge večeri II. dana pobijenih hercegovačkih franjevac predslavio je fra Miljenko Stojić u suslavlju s fra Vitomirom Musom, fra Danom Karačićem, fra Vendelinom Karačićem i fra Vinom Ledušićem. Misna čitanja i liturgijsko pjevanje animirali su članovi širokobriješke Frame. Ove večeri na sv. misi sudjelovao je velik broj vjernika koji su na Gospin brijeg došli uglavnom pješice probijajući se još uvijek teško prohodnim putevima. Svetu misu izravno su prenosili Radiopostaja Široki Brijeg te portali Hercegovina live i hrsvijet.net.

Na početku sv. mise fra Miljenko je naglasio: »Kroz ovo vrijeme na poseban se način u ovim sv. misama zadušnicama molimo za duše pobijenih hercegovačkih franjevac. Jednoga dana kad ih Crkva, ili barem neke od njih, proglasi mučenicima, odnosno blaženima i svetima, molit ćemo se njima. Dok ovo činimo, sjetimo se da ne smijemo mrziti. Trebamo oprostiti, ali ne zaboravljati učinjeno i iz svega izvlačiti određene zaključke.«

Fra Miljenko je nadahnut današnjim svetopisamskim čitanjima u propovijedi naglasio: »Naše nas kršćanstvo uvijek uči: biti hrabar i u isto vrijeme biti strpljiv. Nemoguće

je u kratkom vremenskom razdoblju učiniti sve ono što je moralo biti učinjeno mnogo prije. Ne možemo preko noći postati slobodni, promijeniti navike koje smo stekli u komunizmu, izgraditi odjedanput državu u kojoj sve ide kako treba. Uz naše svakodnevne brige i poteškoće nas je danas zapala i ta dužnost da sudjelujemo u stvaranju jednog sna koji se zove: država. Dugo je nismo imali. Pokušavali su nas odviknuti da uopće na to mislimo. Nisu uspjeli.«

Fra Miljenko je iznio i jedan zoran primjer iz komunističko-bezbožničkog društvenog uređenja, kada je kršćanski vjerovjesnik bio uhićen zbog širenja vjerske promidžbe. Na sudu su ga upitali: »Zašto širiš te priče i obmanjuješ ljude?« Kršćanin im odgovori: »Evangelje je najveća i najljepša vijest koja je ikad priopćena čovjeku, patniku i smrtniku. Teško bih se ogriješio o dobro čovjekovo kada bih tu predivnu i utješnu vijest zadržao samo za sebe.« »I ovaj je nepopravljiv«, reče sudac svome pomoćniku, »i njemu piši "doživotno"!«

Zatim je nastavio: »Nama starijima ovu je priču lagano shvatiti. Prošli smo kroz to. No, shvatit će i mlađi puno lakše ako im budemo svjedočili o svemu tome. Činimo li to? Dolaskom na ove dane pobije-

nih hercegovačkih franjevac zacijelo da jesmo. Oni su bili ubačeni u taj žrvanj i danas skupljamo svjedočanstva i građu da bi ih Crkva jednoga dana priznala mučenicima, odnosno blaženima i svetima. Prizna li i samo jednoga, bit će to velik uspjeh. On će svojim mučeništvom osvijetliti žrtvu sve ostale svoje braće i vjernog puka Božjeg. Jesmo li svega toga svjesni i kako zapravo svjedočimo?

Današnje naše svjedočenje ogleda se i u tome da na sebe preuzmemo sve dužnosti koje ovo vrijeme zahtijeva od nas. Ako treba braniti domovinu, mi ju trebamo braniti, ako treba dati nešto od svoga bogatstva za dobro hrvatskog naroda, mi to trebamo dati. Vrijeme je kada se ne smije biti po strani.

Velika je odgovornost na nama. Osjećamo se ponekad i umorni, ali nema nikoga drugog koji ovo može učiniti umjesto nas. Nemojmo dopustiti vremenu da ubije našu dušu. Nepravde je uvijek bilo i bit će je na ovome svijetu. Sada je ima više nego ikad prije. Međutim, nikakva nepravda nije na kraju pobijedila. Istina uvijek pobjeđuje.«

Na kraju propovijedi fra Miljenko je poručio: »Razmislimo zbog čega je ovaj Široki Brijeg simbol u čitavom hrvatskom puku, a tako je običan i ništa posebno nema na njemu. Neka nam to bude zadatak ovih dana.«

Na kraju sv. mise pročitana su imena nagrađenih u natječaju o temi pobijenih hercegovačkih franjevac za uzrast mladež. Prvonagrađena je Lucija Hrستیć za glazbeni uradak, drugonagrađena je Sofija Naletilić za literarni uradak, a trećenagrađena Andela Marušić također za literarni uradak. Radove je ocjenjivalo prosudbeno povjerenstvo: fra Vendelin Karačić, Krešimir Šego i fra Miljenko Stojić. ✍

TREĆI DAN

II. DANA POBIJENIH HERCEGOVAČKIH FRANJEVACA

Široki Brijeg, 6. veljače 2012. (Gojko Jelić/Vicpostulatura) – Svetu misu zadušnicu za pobijene fratre i nevino stradali katolički puk treće večeri na II. danima pobijenih hercegovačkih franjevac predslavio je fra Sretan Ćurčić, širokobriješki gvardijan, u suslavlju s vicepostulatorom fra Miljenkom Stojićem, fra Vitomirrom Musom, fra Danom Karačićem i fra Vendelinom Karačićem. Misna čitanja i molitvu vjernika pročitali su članovi FSR-a Široki Brijeg, a liturgijsko pjevanje predvodila je č. s. Jasminka Pandžić.

I ovu sv. misu zadušnicu izravno je prenosila Radiopostaja Široki Brijeg te s pomoću web kamere portali Hercegovina live i hrsvijet.net.

Na početku sv. mise fra Sretan je rekao: »Moleći se večeras za njih da ih Bog primi u svoje nebesko kraljevstvo, a Crkva da ih jednom proglasi svetima, mi se večeras također molimo za svoje živote. Molimo da u njima prepoznamo one istine i vrijednosti za koje se isplati živjeti, trpjeti, a ako treba i umrijeti.«

U propovijedi je širokobriješki gvardijan istaknuo: »U našoj provinciji, ovoj maloj provinciji od Duvna do Mostara, koncem Drugog svjetskog rata, ubijeno je 66 fratara. A samo iz našega širokobriješkog kraja ubijeno je 30 fratara; razlog njihove mučeničke smrti samo je to što su bili katolički redovnici – fratri. Nitko ih nije prije ubijanja prozvao imenom i prezimenom, a kamoli da ih je optužio za nekakav zločin. Nisu ih popisali niti nakon što su ih poubijali. Njihova krivnja je bila to što su nosili redovničko odijelo – habit.

Mogli su prije pobjeći, možda se i spasiti. Bilo im je čak i nuđeno: Pogazi križ, odreci se Krista i živjet ćeš. Ali oni su uistinu osjećali Božju prisutnost u svome životu. Nikoga i ničega se nisu bojali. Osjećali su da je važnije "biti", nego li "imati" u životu. Njihov životni stav bio je ukorijenjen u Bogu, zato su i krvlju posvjedočili svoj život.

Znali su da se jednom živi i jednom umire. Ali tko s Kristom umire, taj vječno živi. Tko za druge umire,

taj se spašava. Tko nevin umire, taj zadobiva Kraljevstvo nebesko. A tako mogu umirati samo oni koji imaju vjere. I po vjeri se čovjek spašava. To su bili naši pobijeni fratri i zato ih s pravom slavimo. Budimo kao i oni svjesni svoga življenja, svjesni svoje prolaznosti. Život smo dobili na dar, pa stoga darujmo svoje živote drugima. Od nas se ne traži da budemo ubijeni, da budemo mučeni kao što su to bili oni. Ali se od nas traži da budemo pravi Kristovi svjedoci, pravi Kristovi vjernici koji se ne će nikada i nigdje stidjeti svoga Boga, nego će se svojim Bogom i svojim križem uvijek ponositi.«

Zatim je fra Sretan napomenuo da danas Crkva slavi spomendan japanskih mučenika, svećenika i redovnika te da je sveti Franjo želio biti misionar i dati svoj život za Krista. Kada su prvi fratri u Maroku prolili svoju krv za Krista, Franjo je tada rekao: »Tek sada imam pravu braću« te je zbog toga fra Sretan zaključio: »Čvrsto vjerujemo da se 7. veljače 1945. sveti Franjo iz Kraljevstva Božjeg nasmiješio i rekao: "Dodite, braćo moja mila, pridružite se slavnim mučenicima koji su kao i vi svoj život darovali Kristu."«

Na kraju sv. mise vicepostulator fra Miljenko Stojić pročitao je imena nagrađenih u natječaju na temu pobijenih hercegovačkih franjevac za uzrast odrasli. Prvu nagradu dobio je Dražen Barbarić za povijesni uradak, drugonagrađena je Iva Mandić za slikarski uradak, a trećenagrađeni je Nikola Koncul za literarni uradak. ✍

OBIJELJENA 67. OBLJETNICA KOMUNISTIČKOG UBOJSTVA HERCEGOVAČKIH FRANJEVACA

Široki Brijeg, 8. veljače 2012. (Gojko Jelić/Vicepostulatura) – Mržnja je 7. veljače 1945. posijala Širokim Brijegom krv i pepeo. Stvoritelj je u svoje dlanove krvlju nevino pobijenih franjevac upisao njihova imena. Fratri su ubijeni i spaljeni, mjesto ubojstva sakriveno, svjedoci ubijeni ili zaplašeni, ali Široki Brijeg nije ostao prazan i pust. Stvoritelj je u ovu zemlju posijao sjeme svoje Riječi i ona je uvijek rađala novim plodovima. Na Široki Brijeg uvijek su vodili svi putovi, narod se nikada nije prestajao moliti Bogu, utjecati Gospi, štovati pobijene fratre i poštovati žive čuvare svetišta.

gvardijan fra Sretan Ćurčić uz sumišništvo vicepostulatora fra Miljenka Stojića i sve braće iz samostana kojima se pridružio fra Ljubo Ćutura iz župe Kočerin.

Program je započeo u 16 sati. Na ulazu u sklonište, mjestu ubojstva i spaljivanja dvanaest fratara fra Miljenko kao da je čitanjem ulomka iz knjige o Jobu prenosio njihove misli u času smrti: »Ja znadem dobro: moj Izbavitelj živi!« Zajednička molitva za pokoj njihovih duša i onda dostojanstvena povorka kreće prema crkvi i zastaje na grobu u kojem se nalaze kosti dvadeset dvojice fratara. Prigodni recital koji su izveli široko-

mnoge Kalvarije. Mi moramo živjeti s tim. Ne zaboravimo što se dogodilo, ali praštajmo svima. Čovjek koji je oprostio jedino može biti slobodan čovjek. Čovjek koji ne prašta postaje samom žrtvom zločina. Na ovoj svetoj misi, moleći za svoje pokojne, molimo da nam Bog udijeli milost praštanja kako bi preko nas oprostio onima koji su našem narodu i nama nanijeli zlo, a isto tako da i nama oprostí svaki grijeh kojim smo uvrijedili Božju ljubav.«

Umjesto propovijedi fra Sretan je pročitao izvorni zapisnik razgovora koji su dr. fra Bonicije Rupčić i dr. fra Rufin Šilić vodili s časnom sestrom Emeranom Kozina 23. listopada 1945. u Mostaru radi rasvjetljavanja okolnosti ubojstva širokobrijeških fratara. Božja providnost je htjela da OZNA ne pronađe ovaj zapisnik u pretresu, mjesec dana poslije ovog razgovora. S. Emerana (krsno ime Dragica) Kozina rođena je 1916. u Međugorju. Bila je u Širokom Brijegu na službi od rujna 1944. do 8. veljače 1945. kao kuharica u samostanskoj kuhinji. Iz njezinog svjedočenja ističemo: »Sestro! Partizani pričaju na sva usta da su franjevci na Širokom Brijegu pucali na njih iz strojnica. Što vi kao očevidac mislite o tome?«

»Ja mogu svagdje i svakome reći, da nije nijedan, koji je bio sa mnom u samostanskom podrumu, a bili su svi osim fra Dobroslava, izvinite bio je stari fra Marko Barbarić bolestan i ležao je u svojoj sobi u samostanu. Ja mislim nije mogao pucati, kad se nije mogao ni ustati s kreveta. Kad je bio zdrav, jedva je držao kašiku u ruci.«

»Jesu li franjevci znali, da će partizani zauzeti Široki Brijeg? Ako su znali, zašto onda nisu bježali?«

»U zadnje vrijeme sigurno su znali i govorili da će partizani doći na Široki Brijeg, ali su govorili: "Mi nismo ništa krivi, pa što ćemo bježati."«

»Sestro, pripovjeda se, da su franjevci ispovijedali jedan drugoga i da

I tako je svih ovih godina. Zbog toga je i lako i teško odgovoriti na pitanje: Zbog čega je Široki Brijeg simbol čitavom hrvatskom puku? On je dio nas, dio naše krvi, one iste krvi koju fratri proliše za Boga, za narod i istinu, za vjeran Božji puk.

Ljubav nije dopustila da snijeg i led okuju staze prema Gospinoj crkvi. Našli su se oni koji su, najprije srcem, a onda vrijednim rukama očistili putove prema crkvi, samostanu i skloništu.

Nevrijeme je spriječilo dolazak provincijala fra Ivana Sesara, pa je svetu misu zadušnicu predvodio

briješki framaši vratio je spomen na 66 franjevac. Od nekih nam ostade samo ime i ponosno sjećanje. Za grobove njih trideset petorice još se ne zna.

Sveto misno slavlje svojim pjevanjem uzveličao je župni zbor sv. Cecilija, a misna čitanja i molitvu vjernika pročitali su članovi Frame.

Na početku svete mise fra Sretan je kazao: »Vjerujemo da su oni zacijelo zadobili Božje kraljevstvo, ali na poseban način molimo da ih Crkva uzdigne na čast Oltara i proglasi blaženima i svetima. Fratri su zajedno sa svojim narodom prošli i propatili

su se uvečer svi pričestili, pošto su donijeli Svetoostajstvo iz crkve. Što Vi znate o tom?»

»O pričješćivanju ne znam ništa, jer sam već u četiri sata bila odijeljena od njih. Dok sam bila s njima, vidjela sam neke da se ispovijedaju, npr. fra Borislava i fra Žarka. Fra Dobroslav je i mene upozorio bih li se ja ispovjedila, ali stojeći, da ne bi stražar primijetio. Tako su činili i svećenici. Uostalom dok smo još bili u podrumu, primili smo svi zajedničko odrješenje. Podijelio nam ga je vlč. fra Stanko.«

Na kraju sv. mise zadušnice vicepostulator fra Miljenko Stojić izdvojio je bitne naglaske iz rada Vicepostulature u protekloj godini istakavši pronalaženje i ispitivanje još živućih svjedoka te je zahvalio Crkvenom

sudu što je uredno primao i ispitivao svjedoke. Pozvao je sve one koji nešto znaju o ubojstvu hercegovačkih franjevaca da to što prije dojavu.

Zatim je istaknuo: »U svemu ovome nismo zaboravili ni posmrtno ostatke onih koje smo iskapali u različitim masovnim grobnicama. Prikupivši početni iznos novčanih sredstava, započeli smo s DNK analizom onih pobijenih u Knešpolju među kojima je najmanje 1 franjevac. Bude li sve kako je dogovoreno, njihovo dostojno pokapanje trebalo bi biti krajem srpnja ovdje na Širokom Brijegu. U međuvremenu prikupljamo i drugi dio novčanih sredstava, kao i novčana sredstva za DNK analizu pobijenih u Ljubuškom među kojima su najmanje 2 franjevaca.«

Vicepostulator je zahvalio svi-

ma koji pomažu Vicepostulaturi u radu (bratstvu na Širokom Brijegu, na čelu s gvardijanom fra Sretanom Ćurčićem, Provinciji, ali i svima koji su došli na obilježavanje 67. obljetnice ubojstva hercegovačkih franjevaca).

Na kraju je gvardijan fra Sretan zahvalio svima koji su doprinijeli da se i ova obljetnica dostojno obilježi (fratri i časne sestre, čitači, framaši, trećari, mediji, čistači snijega, a posebno je zahvalio vicepostulatoru kojem je povjerena odgovorna dužnost) te na kraju istaknuo da je sveta dužnost fratara širokobriješkog samostana čuvati ovo mjesto, a vjeran Božji puk pozvao da i nadalje ne zaboravljaju svoje pobijene fratre. ✍

VEČER SJEĆANJA NA UBIJENE FRATRE

Zagreb, 8. veljače 2012. (IKA) – U povodu 67. obljetnice ubojstva 66 hercegovačkih franjevaca u samostanu Hercegovačke franjevačke provincije u Zagrebu upriličena je 7. veljače komemorativna večer s prigodnim programom. Na tribini su govorili mons. dr. Juraj Batelja i fra Ante Bekavac. Sv. misu je predvodio provincijal Hrvatske kapucinske provincije fra Ante Logara u koncelebraciji sa 17 svećenika, među kojima i provincijalom Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda fra Željkom Železnjakom i gvardijanom fra Draženkom Tomićem. Poslije sv. mise u samostanskoj dvorani prikazani su dijelovi dokumentarnog filma »Tragovima pobijenih fratara« (HTV KISS-Kiseljak) u kojem je o naporima za dostojno obilježavanja i vrjednovanje ubojstva franjevaca i katoličkog puka u Hercegovini govorio fra Miljenko Stojić, vicepostulator kauze. Uz ostale posjetitelje, posebno one podrijetlom sa Širokog Brijega okupljene u Zavičajnoj za-

jednici Široki Brijeg – Zagreb, u programu je sudjelovao te se prigodnim riječima obratio i zagrebački gradonačelnik Milan Bandić.

Tribina u samostanskoj dvorani započela je glazbenim nastupom mladih franjevaca fra Marina Karačića i fra Zvonimira Pavičića. Stotinjak posjetitelja pozdravio je gvardijan fra Draženko Tomić. On je upozorio na znakovite riječi provincijala hercegovačkih franjevaca fra Ivana Sesara: »Smrt je u njihovoj mučeničkoj smrti poražena, mrak je u njihovu plamenu raspršen, a mržnja u njihovoj ljubavi ugašena. Nasilje u njihovoj nevinosti razoružano, a u njihovu pepelu spaljena je jedna bezbožna ideologija.« Mons. dr. Juraj Batelja govorio je o temi »Širokobriješki mučenici i mučenik bl. A. Stepinac« te najavio knjigu o Stepincu i Hrvatima u BiH. Upozorio je na činjenicu da je Stepinac uputio Titu i Bakariću 11 izvješća o povradi ljudskih prava Hrvata u BiH, među kojima i opasku o lažnom prikazivanju ubojstva franjeva-

ca na Širokom Brijegu. Naveo je pet primjera ubojstva svećenika u Hercegovini te slučaj fra Jerke Kraljevića za kojeg je blagopokojni kardinal podnio molbu za pomilovanje.

Fra Ante Bekavac govorio je o temi »Mučenici "U nebo zagledani"« i predstavio knjigu dr. fra Častimira Majića. On je ustvrdio da nijedna ideologija ne voli spomene svojih žrtava i zato odlikuje one koji krivotvore povijest. Ova knjiga nastala je u tišini samostanske sobe kako skandal istine ne bi utonuo u zaborav, ona je više od zbirke sjećanja – ona je uspomena o strahotnom mržnjom zatrtoj braći, životu koji je nestao u vremenu mržnje. »To je«, zaključuje fra Ante, »lektira koju valja čitati da bismo vidjeli kako se živi i kako se prašta!«

Liturgiju u crkvi animirali su i na sv. misi pjevali bogoslovi Hercegovačke i Zadarske franjevačke provincije. Predvoditelj mise fra Ante Logara istaknuo je da svoje misli trebamo usmjeravati prema Isusu koji

prašta. Upravo u tome otkriva snagu svjedočanstva pokojnih franjevaca. Zato su oni mučenici. Da su odbacili Krista i Crkvu, mogli su postati »narodni heroji«. Ipak, oni su smogli snage svjedočiti za Boga, ostati s narodom, s njim živjeti i umrijeti. »Svojim do smrti čvrstim stavom«, istaknuo je fra Ante, »postali su nam zagovornici kod Boga. Njihova je krv sjeme iz kojega je niklo novo i veliko stablo. To stablo smo svi mi. Iz njihova svjedočanstva mi crpimo snagu za rast i praštanje.«

Zahvaljujući svima na pijetetu koji su svojim dolaskom pokazali prema ubijenim franjevcima, gvardijan fra Draženko Tomić rekao je: »Večeras smo se okupili ovdje u crkvi Bezgrješnog začeca BDM sjećajući se 66 hercegovačkih fratara ubijenih u tijeku i nakon Drugog svjetskog rata, ali naše sjećanje seže i do drugih šeststotinjak žrtava po biskupijama u Hrvatskoj i BiH, provincijama i družbama, muškim i ženskim, kao i do svih nevinih žrtava na ovom tlu, za nas svetom, suzama zalivenom

i mučeničkom krvlju natopljenom, tamo sve od vremena sv. Dujma i solinskih mučenika, onih iz turskih vremena i onih iz naših dana, među kojima posebno mjesto pripada blaženom mučeniku Alojziju Stepincu. Svojevrsni simbol mučeništva Bogu posvećenih osoba, ubojstvo i spaljivanje 12 franjevaca iz širokobriješke zajednice, prepoznali su i ondašnji hrvatski biskupi te ga uvrstili u glasovito Pastirsko pismo iz rujna 1945.«

U isječku dokumentarnog filma »Tragovima pobijenih fratara« o naporima za dostojno obilježavanje i vrjednovanje stradanja fratara i katoličkog puka u Hercegovini govorio je vicepostulator fra Miljenko Stojić koji je upozorio na neke nove trenutke i spoznaje o načinu na koji su fratri ubijeni (odvođeni su jedan po jedan, šikanirani i ubijeni u skloništu ispod crkve te poslije zapaljeni), kao i načinu na koji su franjevci ubijeni na drugim mjestima. Progovorio je o zapovjednoj liniji koja je prema novijim spoznajama išla od Tita preko Rankovića i štaba OZNE u Trebinju do egzekutora na terenu, i drugo. ✍

U MOSTARU OBLIJEŽENA 67. OBLJETNICA UBOJSTVA FRATARA

Mostar, 14. veljače 2012. (MI-RIAM) – Na današnji dan 1945. iz mostarskog su samostana, svezani žicom, odvedena sedmorica fratara na čelu s provincijalom fra Leom Petrovićem, te ubijeni i bačeni u Neretvu. Njihovi posmrtni ostatci nikada nisu pronađeni, a sa sigurnošću se ne zna ni mjesto njihove pogibije. Najvjerojatnije je to Čekrk, mjesto uz Neretvu na izlazu iz grada, oko 1,5 km nizvodno od samostana. Uz provincijala fra Lea još su ubijeni fra Grgo Vasilj, fra Bernardin Smoljan, fra Kažimir Bebek, fra Jozo Bencun, fra Rafo Prusina i fra Nenad Pehar.

Sveto misno slavlje u spomen na

pobijene fratre mostarskog samostana, kao i za sve nevine žrtve mostarskoga kraja od Drugog svjetskog rata i poraća do Domovinskog rata, započelo je procesijskim ophodom, a predvodio ga je provincijal fra Ivan Sesar. Sumisili su gvardijan fra Iko Skoko, župnik fra Stipe Marković, don Ante Luburić, fra Miro Šego, fra Robert Jolić, fra Dario Dodig, fra Slaven Mijatović te još sedmorica svećenika iz mostarskog samostana.

Pred početak misnog slavlja dvojica postulanata čitala su životopis fra Lea Petrovića iz knjige *U nebo zagledani*. Ona je izišla prošle godine, a napisao ju je fra Častimir Majić koji

je osobno poznao pobijene fratre. Rođen je 1914., a sada živi u našem samostanu u Chicagu.

Tijekom sv. mise pjevao je župni zbor, a u liturgijskoj asistenciji sudjelovali su postulanti.

Na kraju misnog slavlja župnik fra Stipe Marković zahvalio je nazočnima na dolasku, molitvama i poštovanju prema nevino pobijenim fratrima te je pozdravio brojne časne sestre na čelu s provincijalkom s. Frankom Bagarić, mostarskog gradonačelnika Ljubu Bešlića, predsjednika Vlade HNŽ-a Denisa Lasića te hrvatske predstavnike iz Gradskog vijeća Mostara.

Provincijal fra Ivan Sesar je u uvodu u sv. misu rekao sljedeće: »Obilježavajući šezdeset sedmu obljetnicu pogibelji sedmorice fratara čija smo imena malo prije čuli, oko stola Gospodnjeg okupila nas je ljubav a ne mržnja; ljubav prema onima koji su nas svojim životom zadužili i koji su i pod cijenu vlastitog života ostali vjerni Kristu i Njegovoj Crkvi i tako nama u baštinu predali zapaljenu baklju vjere koju smo mi dužni čuvati i predati naraštajima koji dolaze.

Nismo se ovdje sastali da bismo plakali, nego da bismo se radovali što su se naša braća ugradila u našu budućnost i budućnost našega naroda.

Sjećanje na njih i druge nevino stradale žrtve, koji su svojim životom posvjedočili ljubav prema Bogu i svom narodu, potiče i nas vršiti Gospodinovu zapovijed ljubavi.

Iskazujući našim pokojnicima duboko poštovanje i za-

hvalnost, očistimo svoje sjećanje od mržnje i želje za osvetom, kako bismo čista srca mogli u ovoj svetoj misi moliti za njih.«

U propovijedi je, pak, rekao sljedeće. »Povijest kršćanstva snažno je obilježena mučeništvom i svjedočkim životom mnogih Kristovih sljedbenika od samih početaka pa sve do naših dana. I sam Isus Krist je to svojoj Crkvi najavio: "Ako su mene progonili, i vas će progoniti." (lv 15,20).

Poznato nam je da je u prva tri stoljeća progona kršćana mučeništvo bilo glavni oblik svjedočenja kršćanske vjere, a mučenici su bili kršćanski uzori. Spremnost na mučeništvo bio

je uvijek izraz snage i neuništivosti Crkve. Tu istinu najjasnije izražava rečenica koja se pripisuje Tertulijanu, crkvenom piscu na pragu trećeg stoljeća: "Krv mučenika sjeme je kršćana" (*Sanguis martyrum – semen christianorum*). Mučeništvo je, kaže Drugi vatikanski sabor, najveći dokaz ljubavi i uzvrat najvećoj ljubavi Isusa Krista, Sina Božjega, koji je za spasenje ljudi darovao svoj život kao žrtvu ljubavi na križu (LG 42).

I Katolička crkva u Bosni i Hercegovini jačala je kroz stoljeća također mučeničkom krvlju svojih sinova i kćeri među koje se neizostavno

ubrajaju franjevci koji od godine 1291. na ovim i ovakvim prostorima po načelu svoga utemeljitelja, sv. Franje Asiškog, unatoč različitim nedaćama i brojnim progonima, nastoje živjeti evanđelje Gospodina našega Isusa Krista te ne samo sebi živjeti nego i drugima koristiti.

Mi se danas u mislima i s molitvom na usnama prisjećamo tragičnog događaja koji se zbio upravo na današnji datum 1945. kad su pripadnici jedne bezbožničke ideologije bez suda i sudišta, bez presude i osobne krivnje, u ovom samostanu vezali žicom sedmoricu naših fratara, među kojima su bili tadašnji provincijal fra Leo Petrović i gvardijan fra Grgo

Vasilj, i tako ih vezane odveli prema izlazu iz grada, prema Rodoču, gdje su ih strijeljali i bacili u hladnu Nere-tvu, koja u svojoj utrobi i danas krije njihove posmrtnost ostatke. S istim poštovanjem prisjećamo se i drugih nevinih žrtava koji su svoj ovozemaljski život okončali na isti ili sličan način. Njihova nevino prolivena krv pokazuje na jednoj strani okrutnost zla i sljepilo mržnje, a na drugoj odlučnost i superiornost duha. Ne možemo i ne smijemo zaboraviti što se tog kobnog 14. veljače dogodilo ovdje u Mostaru, kojeg, da apsurd bude veći, ti isti proglašiše danom oslobođenja Mostara.

Borba protiv zaborava borba je za istinu i pravdu, a protiv laži i zločina. Treba nam danas upravo to: svjedoka i očevidaca, jer je svijet bez svjedoka zbunjen, bez njihova svjetla luta, bez njihova svjedočanstva trune.

Ondje gdje čovjek umire za Krista i evanđelje sam je Krist nazo-

čan. Put k njemu je obasjan, utrt i provjeren autentičnim svjedocima. I tko god se trudi da njihove stope na ovim prostorima izbriše, nije prijatelj ni Bogu ni svomu narodu. Tko ubija svjedoke, ubija istinu i priznaje se sam zločincem.

Smrt naših poubijanih fratara uči nas kako se za istinu ne bori, nego se istinu svjedoči, i to po cijenu vlastitog života. Njihov nasilno ugušeni život i nama danas poručuje kako se temeljne kršćanske vrijednote, od kojih je živio i živi ovaj narod, ne mogu i ne smiju izdati neovisno koliku cijenu za to morali platiti.

Naša pobijena braća prave su vrijednosti promicali, nisu ih zatirali,

jer su svoj život darovali da čovjeka zaštite, a ne ubiju. Boreći se za neprolazno i sami su postali neprolazni. To je istina mučenika i mučeništva, to je istina naših pokojnih ubijenih fratara, to je istina svih nevino stradalih. Upravo je to istina Isusova kraljevstva: on ne ponižava nego podiže, on ne podjarmljuje nego oslobađa, on ne zarobljava nego čovjeka izvodi iz tamnice. Sve što Isus želi od svojih i u svojim jest da imaju onaj "mir koji on donosi", mir "koji svijet nije sposoban dati" (usp. Iv 14,27). Mir koji dolazi iznutra, ne izvana, mir koji samo Isus daje. Kristov uskrsni

stav, "Mir vama" (Iv 20, 19.21), pokazuje da je već sada oprost i pomirenje istinski moguće, ako se čovjek prepusti Kristovu uskrsnome praštanju. U Kristovu susretu s učenicima nakon uskrsnuća nema ni trunke osvete, gospodarenja i ponižavanja zbog toga što su ga izdali i napustili. Krist ne želi oprost radi pomirenja sa sobom, nego da se pomirenje dogodi u drugoj osobi.

Danas se kao Provincija sjećamo naših poubijanih fratara, kao i drugih nevinih žrtava koji su mučki i mučenički ubijeni. Molimo i mi da se obistini i u ove naše dane ponovno

ona Tertulijanova da sjeme ovih nevino stradalih franjevaca urodi novim duhovnim zvanjima, procvatom franjevaštva na ovim prostorima i neka se njihova žrtva pretoči u novi život.

Zasluge poubijanih fratara i svih drugih nepravedno osuđenih, posebice osuđenih i likvidiranih zbog vjere, neprocjenjive su. To su duhovne duboke žile koje i danas hrane stablo naše Provincije i cijele Crkve.

Stoga, nemamo ni mi druge obveze ili zavjeta doli ovoga njihova – ostati vjerni Bogu, Kristu Isusu, Radosnoj vijesti, svojim ognjištima i svomu narodu. ✍

LJUBUŠKI: GODIŠNJA NAGRADA ZA IZNIMNA POSTIGNUĆA DODIJELJENA VICEPOSTULATURI POSTUPKA MUČENIŠTVA »FRA LEO PETROVIĆ I 65 SUBRAĆE«

Ljubuški, 21. veljače 2012. (Damir Šimić/hrsvijet.net) – Godišnja nagrada Općine Ljubuški za iznimna postignuća, priznanje koje se dodjeljuje u povodu Dana općine, uručena je Vicepostulaturi postupka mučeništva »Fra Leo Petrović i 65 subraće«, koja traži pobijene hercegovačke franjevce u Drugom svjetskom ratu i poraću, ali i potiče i sudjeluje u traženju posmrtnih ostataka drugih iz tog vremena.

Svečanoj sjednici Općinskog vijeća 20. veljače, kad su nagrade uručene, nazočio je velik broj uzvanika, uključujući generalnog konzula Republike Hrvatske u Mostaru Velimira Plešu, predsjednika HNS-a BiH Dragana Čovića, predsjednika vlade ŽZH Zdenka Čosića, ministre Dragana Vrankića i Barišu Čolaka, rektora Sveučilišta u Mostaru Vladu Majstorovića, humačkog gvardijana fra Velimira Mandića i mnoge druge.

U ime Vicepostulature nagradu je primio vicepostulator fra Miljenko Stojić. »I ova nagrada potpora je na putu čiji je temeljni cilj da Crkva jednoga dana barem neke od pobi-

jenih franjevaca, na temelju prikupljene građe, proglasi mučenicima, odnosno blaženima i svetima. A to će onda osvjetliti ne samo žrtvu svih ostalih pobijenih franjevaca, nego i žrtvu mnoštva pobijenih iz puka. Njihovo tadašnje zajedništvo putokaz je nama danas«, kazao je u povodu uručivanja nagrade vicepostulator fra Miljenko Stojić.

Primajući nagradu, fra Miljenko Stojić je također istaknuo da je to po-

glavito nagrada pobijenima u Drugom svjetskom ratu i poraću. »Pobijene franjevce i pobijeni puk ujela je zmija, ali to nije zmija o kojoj ovih dana govori trenutni hrvatski predsjednik Ivo Josipović, već zmija jugoslavenstva, zmija "regiona", zmija Zapadnog Balkana i drugih sličnih udruženih zločinačkih pothvata. Međutim, ništa im nije mogla. Ona je otišla u povijest, a njihova žrtva je izišla na svjetlo dana.«

O radu Vicepostulature

Inače Vicepostulatura je krenula s radom 19. rujna 1997. i nastavila je i proširila djelatnosti koje je od 2004. vodilo Povjerenstvo za pripremu kazne mučenika, odnosno onoga što su od samog početka ubojstva franjevačka pokušala učiniti preživjela braća.

Odmah nakon utemeljenja Vicepostulatura je pokrenula internet-ski portal www.pobijeni.info, koji svakodnevno objavljuje sve važnije informacije vezane za rad Vicepostulature, a nedugo nakon toga pokrenuto je i glasilo *Stopama pobijenih*.

Tragom svakodnevno prikupljenih svjedočanstava o komunističkim zločinima nad hercegovačkim franjevcima, Vicepostulatura je u listo-

padu 2008. uspješno riješila enigmubojstva fra Maksimilijana Jurčića, čiji su posmrtni ostatci identificirani 27. travnja 2009. na Zavodu za sudsku medicinu KBC Split.

Suradnja s općinskim povjerenstvima

Uz redovite djelatnosti Vicepostulatura idejno potiče i djelatno sudjeluje i u drugim – srodnim djelatnostima. Tako je upravo ona potaknula ustrojavanje povjerenstava za obilježavanje i uređivanje grobišta iz Drugog svjetskog rata i poraća na području više općina s hrvatskom većinom u BiH. Upravo zahvaljujući zajedničkim djelatnostima Vi-

cepostulature i općinskih povjerenstava ovom se problemu prišlo vrlo studiozno. U većini općina gdje su povjerenstva do sada ustrojena sačinjene su baze podataka o masovnim grobnicama, a također se prikupljaju svjedočenja preživjelih.

Najdalje se otišlo na području općina Široki Brijeg i Ljubuški, gdje je zajedničkim aktivnostima do sada ekshumirano nekoliko masovnih grobnica. Ipak, dvije od njih privlače osobitu pozornost. Riječ je o masovnim grobnicama Dubrava u Knežpolju i Tomića njih u Ljubuškom, koje bi, sudeći prema prosudbama i vjeronanjima, mogle otkriti tajnu vezanu za smrt još najmanje trojice franjevača – žrtava komunizma. ✍

OBJELODANJENA KNJIGA FRA JERKE KARAČIĆA USPOMENE IZ DOBA MUČENIŠTVA

Široki Brijeg, 28. ožujka 2012. (Krešimir Šego/Vicepostulatura) – Vicepostulatura postupka mučeništva »Fra Leo Petrović i 65 subraće« iz Širokog Brijega i nakladnička kuća Nova stvarnost iz Zagreba objavili su knjigu fra Jerke Karačića *Uspomene iz doba mučeništva*. Knjigu je uredio fra Vendelin Karačić. Riječ je o knjizi vjerodostojna svjedoka konca Drugog svjetskog rata i poraća, franjevca koji je vremena mučeništva proživio sa svojom subračom i pukom o kojemu je dušobrižnički skrbio.

Fra Jerko je rođen 20. siječnja 1912. u Gornjem Crnču, a za svećenika je zaređen 12. lipnja 1938. Ovaj poznati pučki misionar svećeničku je službu započeo u Mostaru, a nastavio u Trebinju te u mnogim drugim hercegovačkim župama. Jedno vrijeme vodio je i franjevačku tiskaru u Mostaru, prije čega je 1943. u Dubrovniku položio stručni tiskarski ispit.

Uz mnoge podrobnosti o stradanju franjevača i puka, autor posebno opisuje svoje djelovanje u župi Ružići, u kojoj je bio župnik u najtežim vremenima – od travnja 1945. do svibnja 1946., te u župi Ljuti Dolac od 1946. do listopada 1952.

I u jednom i u drugom mjestu, kao, uostalom, i u drugim mjestima našega kraja, suočavao se sa zločinima »narodne vlasti«, sprječavanjem vršenja sveće-

ničke službe, uhićenjima i egzekucijama nad nevinim ljudima, nestancima preko noći povratnika s Križnoga puta, prijetnjama, policijskim satom, preseljenjem pučanstva u druge krajeve, oduzimanjem imovine, noćivanjem izvan kuće, gladi... Svaki dan, a pogotovo noć, svjedoči fra Jerko, mogli su biti zadnji: nikad nisi bio siguran kad će i odakle doći knojevci, OZNA ili UDBA i odvesti kako mještane, tako i njihova pastira. Zastrășivanja i prijetnje osjećali su se u zraku: s njima se išlo na počinak, s njima se ujutro ustajalo. Ubojstvima svećenika, redovnika, redovnica i naroda davala se jasna poruka: uništiti vjeru i Crkvu, a sve one koji ne prihvaćaju novu vlast – poslati pod zemlju! Autor na više mjesta svjedoči o upravo takvim porukama koje su vlastodršci i njemu osobno slali. Unatoč tomu, uvijek je našao načina, uz mnoge pogibelji, obaviti svoju svećeničku dužnost.

Premda je u knjizi riječ o službi na dvije hercegovačke župe, ona upravo svojim svjedočenjem daleko nadmašuje mali prostor župa: uspomene su to koje govore o općem ozračju poraća Drugog svjetskog rata i metodama vlastodržaca koji nisu birali sredstva u obračunavanju s nepoćudnima. Stoga se ova knjiga čita u jednom dahu! ✍

RELJEF S PORTRETIMA UBIJENIH HERCEGOVAČKIH FRANJEVACA

Mostar, 2. travnja 2012. (MIRIAM) – U čitaonicu Franjevačke knjižnice Mostar, u samostanu sv. Petra i Pavla, u četvrtak 29. ožujka, postavljen je reljef u kamenu s portretima ubijenih hercegovačkih franjevaca mostarskog samostana. Reljef je urađen u kamenoj plohi (miljevina) dimenzija 115 (širina) x 214 (visina) x 10 (debljina) cm.

Čitaonica Franjevačke knjižnice Mostar u prostoru je bivše samostanske razgovornice u kojoj su komunisti 14. veljače 1945. uhitili provincijala dr. fra Lea Petrovića, gvardijana fra Grgu Vasilja, te fratre fra Jozu Bencuna, fra Bernardina Smoljana, fra Rafu Prusinu, fra Kažimira Bebeka i fra Nenada Pehara, mučili ih, ubili i bacili u rijeku Neretvu.

Reljef je postavljen na mjestu ondašnjih vrata razgovornice, a prikazuje glavu okrunjenog Isusa iz koje idu zrake križa koji se produžuje u rijeku, a oko Isusove glave su glave ubijenih fratara.

Ovo je autorsko djelo akademskog kipara Tonija Marića Bazića. Kamen je iz radionice i kamenoloma »Dent« Jure Krtalića. I djelo i kamen dar su Provinciji i Franjevačkom samostanu Mostar. ✍

ZAKLJUČCI MEĐUNARODNOG SKUPA »HRVATSKI MUČENICI I ŽRTVE IZ VREMENA KOMUNISTIČKE VLADAVINE«

Zagreb, 27. travnja 2012. (IKA) – Okupljeni na međunarodnom skupu »Hrvatski mučenici i žrtve iz vremena komunističke vladavine«, koji je održan 25. i 26. travnja u zgradi Hrvatske biskupske konferencije u Zagrebu, nastojali su sagledati tragove mučeništva naše nedavne prošlosti te su došli do određenih zaključaka. U donesenim zaključcima koje potpisuje Komisija HBK i BK BiH za hrvatski martirologij ističe se da je potrebno da svaka biskupija imenuje povjerenika za hrvatski martirologij, koji će koordinirati rad u biskupiji i župama. Kao polazište rada biskupijskih povjerenstava treba biti stvaranje popisa svih žrtava u svakoj katoličkoj obitelji. Na taj način će se, uz ostalo, u memoriju pojedinih obitelji ugraditi i one osobe o kojima se dugo nije smjelo govoriti.

U zaključcima se potiče Crkvu u hrvatskom narodu da nastavi i dovrši rad na pronalaženju mučenika među žrtvama i za njih pokrene kanonski postupak. Predlaže

se da svaka biskupija na svome području odredi Dan mučenika i način proslave toga dana. Potiču se župnici da nastoje oko prikupljanja svjedočanstava živućih svjedoka. U svrhu djelotvornijeg praćenja ovih djelatnosti i njihovog usmjeravanja Komisija HBK i BK BiH za hrvatski martirologij nastaviti će razvijanje zajedničkog glasila i portala te uzastojati oko osnivanja ureda. Ta Komisija će u što skorije vrijeme objaviti zbornik radova s ovoga znanstvenog skupa i prema procjeni organizirati nove skupove. Pozivaju se državne vlasti u Hrvatskoj te Bosni i Hercegovini da što prije dovrše cjelovit popis žrtava iz Drugoga svjetskoga rata i porača tako da se onemogućuje manipulacije žrtvama. Pozivaju se državne vlasti u Hrvatskoj te Bosni i Hercegovini da odlučnije djeluju u osudi zločinačke komunističke ideologije te promiču demokraciju i slobodu svake osobe. ✍